

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkája 1973-ban

Mielőtt rátérnénk az 1973. évi tevékenységünk részleteiben való bemutatására, elsősorban azt kell megállapítanunk, hogy tovább erősödtek az együttműködési szálak, amelyek a KMK-t az egyes könyvtárakhoz, tájékoztatási intézményekhez, államigazgatási, tudományos, oktatási és közművelődési szervekhez fűzik. A meglevő kapcsolatok mellett újak is jöttek létre, s mindezek együtt nagymértékben fokozták munkánk hatékonyságát. Úgy véljük azonban, hogy még mindig csak az első lépéseket tettük meg ebben az irányban, s igazán csak a következő években mutatkozik meg e kapcsolatok haszna az egész könyvtárügy javára.

A könyvtárpolitikai irányítás támogatása

Az új könyvtári törvényerejű rendelet előkészítő munkálatai során további tanulmányok készültek el, amelyek a jogi szabályozás szempontjából tárgyalták a könyvtárügy fontosabb kérdéseit. Az összesen 21 tanulmányt a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárügyi Osztálya rendelkezésére bocsátottuk, s részt vettünk az előkészítő bizottság munkájában is.

Az MSZMP által szervezett, a közművelődés helyzetével foglalkozó vizsgálatban tevékeny részt vállaltunk: elláttuk az olvasási kultúra helyzetét feltáró, fejlesztési irányait kitűző bizottság titkári teendőit.

Képviselettük magunkat a munkások könyvtári ellátásának megjavítására vonatkozó javaslatokat kidolgozó munkabizottságban: három témakörhöz résztanulmányokat készítettünk, s közreműködtünk a munkabizottság álláspontját összefoglaló jelentés megfogalmazásában.

A közoktatás és a könyvtárak kapcsolatáról vázolt helyzetképet, a kapcsolatok fejlesztésére vonatkozó javaslatokat a Művelődésügyi Minisztérium illetékes fóruma elé terjesztettük.

A közművelődési könyvtárak szakfelügyeletéről szóló jogszabály végrehajtásából ránk a szakfelügyeleti tevékenység támogatása hárul. Ezért jelentettük meg az alapfokú ellátást nyújtó könyvtárak szakfelügyeleti vizsgálatának szempontjait tartalmazó útmutatónkat.

Ugyancsak a szakfelügyeleti tevékenység előmozdítása érdekében szerveztük a II. Rákóczi Ferenc Könyvtárral együttműködve azt a szemináriumot, amely az állománygyarapításban érvényesítendő szakmai követelményrendszerrel foglalkozott.

A kialakult gyakorlatnak megfelelően részt vettünk a Művelődésügyi Minisztérium által szervezett megyei felülvizsgálatokban.

A kiváló címre pályázó könyvtárak tevékenységét figyelemmel kísértük, részt vettünk a minősítés előkészítésében, útmutatót és adatlapot szerkesztettünk.

Harmadik évfolyamát zárta a *Könyvtár és Művelődés* című szabadlapos kiadványunk. Az év folyamán megjelent tíz szám a fenntartó szervek tájékoztatását szolgálta. A címzettek körét kibővítettük a városi tanácsok és pártbizottságok illetékeseivel; számukra az előző számok anyagából válogatott füzetet is elküldtünk.

A távlati fejlesztés, valamint a könyvtárak elbírálásának, a szakfelügyeletnek a segítésére nyomdába adtuk az eddig közzétett szakmai irányelveket; kiegészítéssel csatoltuk a Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetsége (IFLA) által kiadott közművelődési könyvtári normatívákat is.

Nagy érdeklődéssel fogadott és gyakran használt kiadványunk, a *Településeink könyvtári ellátása* az idén is megjelent az 1972. évi adatokkal.

A statisztikai adatszolgáltatási rendszer továbbfejlesztése érdekében előkészítettük a szakszervezeti könyvtárak, valamint a tudományos és szakkönyvtárak adatgyűjtő nyomtatványainak és kérdőíveinek tervezetét.

Közreadtuk a felső- és középfokú központokká jelölt települések könyvtárainak címjegyzékét.

Könyvtártípusok, olvasórétegek

Ebben az évben három ízben hívtuk össze a felsőfokú központok könyvtárigazgatóit a könyvtárügy napirenden levő kérdéseinek megvitatására. Az ajánló bibliográfiai koordináció többször is szóba került, s ennek a fórumnak az egyetértésével indult meg a koordináció hosszú távra szóló munkája.

Időszerű feladatként jelentkezett az országos távlati településfejlesztési terv és a közművelődési könyvtári ellátás szakmai irányelveinek megjelenése után a középfokú településeken működő könyvtárak problémáinak tisztázása. E kategórián belül azonban több típussal kell számolnunk, függően a település nagyságrendjétől, gazdasági-társadalmi-infrastrukturális adottságaitól. Ezért az alapproblémákat (gyűjtemény, szolgáltatások, munkaszervezet, kapcsolatok stb.) értekezletek sorozatán bocsátottuk vitára; az eddig lezajlott három értekezletre (Hatvan, Kiskunhalas, Sáropatak) más-más feltételek között működő könyvtárak igazgatóit hívtuk meg.

Átdolgoztuk a főiskolai könyvtárak szakmai irányelveinek tervezetét az egyetemi könyvtárigazgatók kollégiumának észrevételei és hat főiskolai könyvtárigazgató írásbeli hozzászólása alapján.

Januártól novemberig tartó egyéves továbbképző tanfolyamot szerveztünk az egyházi könyvtárak könyvtárosai számára abból a célból, hogy a történeti gyűjtemények szakszerű gondozását és feltárását elősegítsük, s ezzel bekapcsoljuk őket a kutatás országos dokumentumbázisába. A tanfolyamon ötvenketten vettek részt.

A 18 éven aluli ifjúság könyvtári ellátásának fejlesztése érdekében tett lépéseinket a következőkben soroljuk el. Közreműködtünk a megyei könyvtárak által szervezett gyerekkönyvtárosi rendezvényeken, számos esetben konzultáltunk a helyszínen a gyerekkönyvtári munka különböző kérdéseiről. Figyelemmel

kísértük az iskolai könyvtári funkciót is betöltő gyerekkönyvtárak tevékenységét, s a közös fenntartású, kettős funkciójú intézményeket. A Fővárosi Pedagógiai Intézettel közösen *Könyvtárban tartott órák* címmel óraleírás-gyűjteményt állítottunk össze; 1974-ben adjuk nyomdába. Folytattuk a József Attila Gimnáziumban folyó, az intenzív könyvtárhasználatra építő oktatási módszerek kialakítását célzó kísérletet. Három könyvtárban kísérletképpen gyakorló pedagógusokat vontunk be a tájékoztató szolgálatba a fiatalok tanulmányi munkájából adódó kérdések megválaszolására; a kísérletről szóló jelentés elkészült. Megjelent a *Fölfedezem a könyvtárat* című, középiskolásokhoz szóló könyvtárhasználati kalauz. Megkezdtük a könyvtárakban működő ifjúsági klubokra vonatkozó adatok (a klub története, programja, összetétele stb.) gyűjtését.

A nemzetiségek könyvtári ellátásának fejlesztésében fő feladatunk volt a báziskönyvtárak támogatása. Hét helyen tartottunk értekezletet a munka megindítására, kialakítottuk a báziskönyvtárak nyilvántartási, állományfeltáró és raktározási rendjét. A Könyvértékesítő Vállalat részére beszerzési jegyzékeket készítettünk. Szoros együttműködésben a nemzetiségi szövetségekkel, a Művelődésügyi Minisztérium Nemzetiségi Osztályával, a Hazafias Népfronttal, a nemzetiségek kulturális ellátásában érdekelt más szervekkel és intézményekkel, könyvtárakkal előadássorozatot, kiállításokat szerveztünk. A Pest Megyei Könyvtárral együtt olvasásvizsgálatot végeztünk a Pest megyei nemzetiséglakta községekben.

A könyvtári munka egyes területei

Közreműködtünk az olvasás és a könyvtárhasználat terjesztésére indított mozgalmakban, a Petőfi-emlékév megünneplésében, az 500 éves magyar könyvnyomtatás emlékére rendezett országos kiállításban. Munkánkat igen hasznosan támogatta a könyvtári propagandabizottság, amely az év során három értekezletet tartott. A propagandisták számára 1972-ben szervezett tanfolyam anyagából a reprográfiai és kézirat-előkészítési ismereteket összefoglaló kézikönyvet szerkesztettünk. Szeptemberben indult a közművelődési könyvtárak olvasószolgálatában dolgozó könyvtárosok egyéves továbbképző tanfolyama ötvenkét részvevővel.

Tanulmányt készítettünk a könyvtári szolgáltatások rendszeréről. Ezt azoknak a munkálatoknak az elméleti alapozásául szántuk, amelyek egy-egy szakterület információs rendszerének a megtervezésére és megszervezésére irányulnak. Az Országgyűlési Könyvtárral együttműködve kidolgoztuk a közigazgatás és a nemzetközi politika szakirodalma információs rendszerének modelljét. A tájékoztató munka két fontos segédesszközének, a lapkivágot archívumnak és a földrajzi katalógusnak módszertani kérdéseiről kis füzetben tájékoztattuk a könyvtárakat. Közreadtuk az év elején a könyvtárak 1973. évi bibliográfiai terveit, s bekértük az év végén az 1974-re vonatkozó terveket. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárral együttműködve megkezdtük a közművelődési könyvtárak bibliográfiai tevékenységének koordinálását. A könyvtárközi kölcsönzés vizsgálatáról elkészült a jelentés nyers fogalmazványa.

A szakkönyvtárak állománygyarapítási kooperációjának előmozdítása érdekében az OMKDK-val közösen megszerveztük a műszaki kooperációs kör alakuló ülését, a társadalomtudományok területén folyó kooperációban érdekelték szá-

mára munkaértekezletet tartottunk. A világ szépirodalmi és irodalomtudományi dokumentumtermésének kooperációs formában történő gyűjtésének előkészítésére feltérképeztük a nemzeti irodalmakat, elemeztük a jelenlegi gyűjtési gyakorlatot, s hozzákezdünk javaslataink kidolgozásához. A kötelespéldányok szétosztásának a gyűjtőköri kooperációhoz és a regionális ellátáshoz igazított új rendjére vonatkozó javaslatot az Országos Széchényi Könyvtárral együtt terjesztettük fel a Művelődésügyi Minisztériumba.

Több megközelítésben is foglalkoztunk a közművelődési könyvtárak állománygyarapításával. Megvizsgáltuk az *Új Könyvek* hatásának érvényesülését a különféle típusú könyvtárak szerzeményező munkájára; egy korábbi kiadványunk metodikáját továbbfejlesztve elemeztük az 1968–72-es időszakban a könyvtári beszerzések és állományok alakulását; árkalkulációkat végeztünk az egyes dokumentumkategóriák és -típusok beszerzéséhez szükséges összegek nagyságrendjére. Az elsőkötetes költők kritikai fogadtatásának az *Új Könyvek*ben közölt ismertetésekkel való egybevetéséhez egyelőre az anyagot gyűjtöttük össze.

Kétnapos konferenciát szerveztünk, amelyen a közművelődési könyvtárak munkatársai vitatták meg az új címléirási szabvány tervezetét. Megkezdjük az új betűrendezési szabvány előkészítését; elemző tanulmányok készültek az OSZK betűrendes katalógusában, központi katalógusában és a retrospektív nemzeti bibliográfiában követett betűrendezési gyakorlatról. Nyomdába adtuk a betűrendes katalógus szerkesztésével foglalkozó útmutatónkat a közművelődési könyvtárak számára. Az általános könyvtárak és a társadalomtudományi szakkönyvtárak igényeire tekintve egyéves osztályozási továbbképző tanfolyamot készítettünk elő, amely 1974-ben fog indulni.

Júniusban fejeződött be a közművelődési könyvtárak zenei részlegeiben dolgozó könyvtárosok másfél éves továbbképző tanfolyama. Zeneelméleti, zenetörténeti és zenei könyvtárosi ismeretekből 27 hallgató vizsgázott.

A helyismereti kutatóknak szánt kézikönyv nehezen készül. A helytörténet módszertanával foglalkozó első rész kézírata rövidesen rendelkezésünkre áll. A múzeumi adattár elkészült; 1974-ben — kiegészítve a levéltári és könyvtári adatokkal — nyomdába kerülhet. A bibliográfiai kalauz elkészítésére a debreceni Tanítóképző Intézettel kötöttünk több évre szóló együttműködési megállapodást. A gyakorlat azt mutatja, hogy a helyismereti tevékenységet nem lehet kizárólag a megyei könyvtárakra koncentrálni; ezért megbízást adtunk a közép-fokú települések könyvtárainak helyismereti munkájával foglalkozó útmutató kidolgozására.

A könyvtári munkaszervezés témakörében sajtó alá rendeltünk egy kiadványt, amely a tudományos könyvtárakban vizsgálja a jelen helyzetet. A Művelődésügyi Minisztérium megbízására elkészítettük a könyvtári munkakörök leírását, s javaslatot dolgoztunk ki a szabványosítás aktuális feladatairól.

A könyvtári munkafolyamatok gépesítésére irányuló munkálatok keretében megkezdjük az állománygyarapítás gépesítését. Három könyvtárban megtörtént a munkafolyamat elemzése; 1974-ben megkíséreljük a rendszerterv kidolgozását. A nyugat-európai országokban és az USA-ban tett tanulmányút alapján tanulmányt készítettünk ezen országok gépesítési helyzetéről, törekvéseiről.

A kölcsönzési munkák gépesítése terén még mindig a tájékozódás fázisánál tartunk. Részt vettünk a Szakmai Információs Tárcaközi Bizottság Tájékoztatás-gépesítési Szakbizottságának Mikroképtechikai Albizottságában; az oktatási

szakcsoport titkári teendőit láttuk el. Közepes nagyságú könyvtárak számára a sokszorosító és reprográfiai munka gépláncára javaslatot dolgoztunk ki.

Megjelent a hazai könyvtárépítési tapasztalatokat feldolgozó kiadványunk, nyomdakész a bővíthető, több ütemben felépíthető falusi és városrészi könyvtárak tervvázlatait tartalmazó összeállításunk. Folyamatban van annak a tanulmánytervnek a kidolgozása, amely a házigyári elemek alkalmazhatóságát vizsgálja városi központi könyvtárak építésénél. Elkészült a közművelődési könyvtárak távlati építési programja; az OKDT vitája és a hálózati központok észrevételei alapján megkezdődött átdolgozása. Tervezési programot készítettünk szerződéses alapon Eger, Békéscsaba, Nagykanizsa és Hatvan könyvtára számára s számos esetben szolgáltunk tanácsadással építési és berendezési kérdésekben.

Könyvtárosképzés

A könyvtárosképző szaktanfolyamon négy esti és négy levelező csoportban 280 hallgatót oktattunk; tavasszal egy levelező csoport (33 fő) — amely tanulmányait 1972-ben fejezte be — tett sikeres képesítő vizsgát; ősszel tízen képesítőztek. Decemberben lebonyolítottuk a felvételi vizsgákat az 1974 elején induló első évfolyamra. Bár látjuk, s többször is szóvá tettük e tanfolyami, iskolarendszeren kívüli oktatási forma súlyos ellentmondásait, a könyvtárak káderhiánya mégis rákényszerített bennünket az újabb beiskolázásra. Két esti és két levelező csoportban összesen 150 hallgatót vettünk fel; 36 jelentkezőt elutasítottunk. A honvédségi könyvtárak hálózati központja által szervezett, irányításunkkal működő szaktanfolyamon befejeződött az első évfolyam; itt 35 hallgató tanul.

A könyvtárosképzés reformjára irányuló munkálatok keretében kidolgoztuk a könyvtári segéderők képzésére vonatkozó javaslatunkat, amelyet több fórumon vitára bocsátottunk, s egyeztettük közoktatási szakemberekkel is. A javaslatot felterjesztettük a Művelődésügyi Minisztériumba.

Közreműködtünk a főiskolai könyvtárosképzésnek a Művelődésügyi Minisztérium által kiadott kerettanterveinek és az egyes tantárgyak részletes programjainak kidolgozásában. A szombathelyi és a debreceni oktatóknak esetenként konzultációval álltunk rendelkezésükre az új tananyag kidolgozásában. A könyvtári és népművelési oktatók és kutatók nyári továbbképzésébe intenzíven bekapcsolódtunk.

Kutatásszervezés, kutatómunka

Erősödött kutatásszervezői tevékenységünk. Elbíráltuk azoknak a munkáit, akik korábban közzétett pályázati felhívásunkra beküldött szinopszisaikkal megbízást nyertek egyes témák kidolgozására. A harminc dolgozathból gyűjteményes kötetben jelentetjük meg a gyerekkönyvtári munkával, az ifjúsági szolgálattal és a könyvtári propagandával foglalkozókat, két tanulmányt önálló füzetben teszünk közzé jövőre, a többiek publikálására a szakajtóban kerül sor. Az OKDT Kutatáspolitikai Szakbizottságával is egyeztetve összeállítottuk azokat a témaköröket, amelyekben kutatómunkára kívánjuk ösztönözni kollégáinkat 1974—75-ben. Minden osztályunk feladatkörének szerves részét képezi, hogy a vállalkozóknak szakmai konzultációval rendelkezésükre álljon, sőt ösztönözze a kutatói kedvet.

A módszertani tanácsadás mellett mind többször adunk segítséget vizsgálatok, felmérések, kutatások megtervezéséhez, lebonyolításához, s nemcsak a könyvtáraknak és könyvtárosoknak, hanem más területek intézményeinek, dolgozóinak is. Egyre több könyvtárral kerülünk szoros munkatársi kapcsolatba kutatási tevékenységük kapcsán, és saját kutatásainkban is egyre több partnerintézményre támaszkodunk.

Közreműködtünk az OKDT Kutatáspolitikai Szakbizottságának tevékenységében, s elláttuk a titkári feladatokat.

Nyilvántartottuk a könyvtári kutatásokat, a könyvtári és az egyéb témákat egyaránt, s a kutatók kataszterét is tovább bővítettük.

A könyvtár pedagógiai lehetőségeit, az olvasók nevelésének, irányításának módszereit több kutatásunk és kísérletünk vizsgálta, összhangban a III. Országos Könyvtárügyi Konferencián kitűzött céllal. Legnagyobb vállalkozásunk a több évre kiterjedő, a könyvtárhasználat és a könyvtáron belüli interperszonális kapcsolatok hatásának elemzése. Jelenleg a megfigyelés és a kísérleti beavatkozások szakasza van folyamatban. Az induló helyzetet rögzítő kutatási jelentést nyomdába adtuk.

Elemztük az irodalmi ízlés fejlesztésére irányuló kísérlet tényanyagát, s elkészítettük kutatási jelentésünket, amelyben arra a kérdésre kívántunk választ adni, hogy milyen esélyei vannak az igazi irodalmi értékeknek lektürolvasók előtt; a kutatást jelentősnek ítéljük, mert első ízben történt tudományos módszer alkalmazása annak a régóta vitatott problémának körüljárására, hogy a kizárólag lektüröket befogadó olvasói ízlés fejleszthető-e az értékes irodalom befogadásáig. A témát még nem zártuk le; a kutatás dokumentumanyagából kiválogatott esettanulmányokból kötetet kívánunk összeállítani. Rövidített kutatási jelentést készítettünk a munkánkat támogató KISZ KB Ifjúságkutató Csoport számára.

Ide kapcsolódik a közművelődési könyvtárak használóinak olvasmányszerkezetét felmérő extenzív vizsgálatunk. Az első adatfelvétel anyagát feldolgoztuk, jelenleg a gépi úton elkészített táblázatok értékelése és elemzése folyik. Az országos mintából jövőre válogatjuk ki azokat, akiknek olvasmányjaiban a lektürök dominálnak, s rájuk vonatkozóan indítjuk meg a vizsgálat intenzív szakaszát.

Befejeződött a miskolci Városi Könyvtárral közösen lefolytatott kísérletünk az egyik fiókkönyvtárban. Azt vizsgáltuk, hogyan fogadják az olvasók a szép-irodalmi állomány értékszintjének radikális emelését. Bár az eredmények még korántsem általánosíthatók, a könyvtárosok részéről kedvező fogadtatásban részesültek, s több könyvtár vállalkozott hasonló kísérlet elvégzésére.

Első alkalommal került sor egy élő magyar író sikeres könyvével kapcsolatosan befogadásvizsgálatra. KERTÉSZ Ákos *Makra* című regényének befogadását vizsgáltuk munkások, amatőr képzőművész munkások és munkásszármazású képzőművészek körében. Az adatfelvétel megtörtént, jelenleg folyik feldolgozása.

Egyelőre kísérletnek tekintjük azt a kezdeményezésünket, amely két modern magyar novella befogadását különböző nemzetek közegében vizsgálja nemzetközi összehasonlító kutatás keretében. A vizsgálat tervét és segédleteit elkészítettük; a hazai felmérés már megtörtént, 1974-ben bocsátjuk a kutatási apparátust külföldi partnereink rendelkezésére.

Szaktanulmányok és fiatal szakmunkások körében kezdtük meg a Népművelési Intézet támogatásával a történelmi ismeretek és a történelmi olvasmá-

nyok kölcsönös összefüggésének vizsgálatát. A kutatás az adatfelvétel, az anyaggyűjtés szakaszában tart.

Ide kapcsolódóan megismételtük a társadalomtudományi művek közművelődési könyvtári olvasottságát vizsgáló, 1968-ban lezajlott felmérést az esetleges változások megfigyelése céljából.

Az idén jelent meg a pedagógusok szépirodalmi olvasmányait feltáró vizsgálatról készített tanulmányunk, amelynek párja — a pedagógusok szakirodalmi tájékozódási szokásairól készített kutatási jelentésünk — nyomdában van. Kiegészítette ezt a témakört az a kutatásunk, amely a pedagógiai szakirodalmi ellátottság országos helyzetét a nemzetközi szakirodalmi termés tükrében vizsgálta.

Több éven át folytatott, az egyes szakterületek szakirodalmi ellátottságára vonatkozó vizsgálat sorozatunkat zártuk le azzal az összefoglaló tanulmánnyal, amely az ilyen jellegű külföldi és hazai felmérések tartalmi és módszerbeli eredményeit dolgozta fel. Ezzel az összegezéssel egyelőre felfüggesztjük kutatásainkat e témakörben abban a reményben, hogy most már az egyes szakterületek országos szakirodalmi ellátásáért felelős könyvtárak folytatják ezt a munkát.

Az osztályozásméleti kutatások keretében elkészült egy, a szaktezauruszok kidolgozásának általánosan elvi kérdéseivel foglalkozó tanulmány, amely konkrét példáit az építésügy területéről veszi.

Szolgáltatások

Az *Új Könyvek* című állománygyarapítási tanácsadó folyóiratunk rendszeresen megjelent, s a kéthetenkénti számokon kívül öt különszámot is szerkesztettünk. A könyvtárak igényeinek növekedéséből következően napirendre került a folyóirat továbbfejlesztése is. Javaslatot tettünk a gyorsabb megjelenés feltételeinek biztosítására, az ismertetett művek bővítésére a kereskedelmi forgalomba nem kerülő kiadványokkal, a külföldi kézikönyvek ismertetésére, kivonási tanácsok közlésére. A javaslatok végrehajtására valószínűen 1974 folyamán kerül sor.

Fokozatosan átadtuk a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárnak az *Eseménynaptár* negyedévenként megjelenő füzetének a szerkesztését. A propagandamunkával foglalkozó módszertani rovat szerkesztését azonban fenntartottuk magunknak, s irányítjuk továbbra is a szerkesztőbizottság munkáját.

Az *Eseménynaptár* nemcsak a napi irodalompropagandának hasznos segéd-eszköze, hanem a benne közölt irodalomjegyzékek, adatösszeállítások stb. a tájékoztatómunka során később is jól hasznosíthatók. Ezért elkészítettük az első tíz évfolyam mutatóját.

Nyomdába adtuk az *Események — évfordulók* című éves eseménynaptárt.

A *Látóhatár* című másodközlő folyóirat havonta tíz-tizenkét oldalt nyújt tárgyszavas cikkbibliográfiáknak, amely száz lap válogatott közleményeit tárja fel.

Hosszú vajúdas után áprilisban végre nyomdába került a közművelődési könyvtárak zenei részlegei számára szánt hanglezjegyzék, amely e gyűjtemények törzsanyagát, mintegy 1200 tételt tartalmaz.

A *Nagyvilág* című folyóirat első tizenöt évéről készült repertórium kézírata sokszorosítás alatt áll.

Közreműködtünk a debreceni és a szombathelyi Megyei Könyvtár országos szolgáltatásainak megindításában. Az előbbi a tervezett könyvtári kiadványok

ról hírt adó kurrens tájékoztatást vállalta, amelynek az a célja, hogy a partnerek időben bejelenthessék igényeiket a közeljövőben megjelenő kiadványokra; az utóbbi pedig a megyei könyvtárakban készült irodalomkutatások regisztrálását, a témák jegyzékben való közzétételét és a jegyzék alapján a megyei, városi könyvtáraktól befutó kérésekre az irodalomjegyzékek másolatainak a szolgáltatását.

A Könyvtártudományi Szakkönyvtárban megkezdtük az állományrevíziót; egyelőre a folyóirat-állomány háromnegyed részét ellenőriztük. Megtörténtek az előkészületek a gyűjtőköri és a feldolgozási szabályzat összeállításához. Belső és külső igénylők számára összesen 139 fordítást készítettünk, 2463 oldalnyi terjedelemben. Megindítottuk folyóiratcikk-figyelő szolgálatunkat egyelőre a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárügyi Osztálya és a saját dolgozóink részére. Korszerűsítettük a Szakkönyvtár berendezését, felújítottuk az olvasótermet.

A *Magyar Könyvtári Szakirodalom Bibliográfiája* (korábban: *Gyorstájékoztató a Magyar Könyvtártudományi Irodalomról*) című kurrens bibliográfia négy számát (mintegy 1250 tétel) jelentettük meg, s közreadtuk az 1972. évi füzetek kumulált betűrendes és tárgymutatóját. Folyamatban van a kiadvány első öt évfolyamának (1965–1969) kumulált betűrendes és tárgymutatójának a szerkesztése.

A *Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom* című referáló lap ez évi számait (négy szám, 1076 tétel) elkészítettük, az 1964. évfolyam betűrendes és tárgymutatójával együtt.

A *Könyvtári Figyelő* című folyóirat számai határidőre nyomdába kerültek.

Nemzetközi kapcsolataink

Rendszeresen megküldtük publikált és nem publikált anyagainkat a szocialista országok központi módszertani intézményeinek, s szorgalmaztuk a kétoldalú egyezmények megkötését. Új egyezményt kötöttünk a berlini központtal, a prágával pedig kibővítettük a már érvényben levőt.

Hozzákezdtünk az 1974 őszére tervezett nemzetközi olvasáskutatási konferencia előkészítéséhez; meghívót küldtünk az európai és az Európán kívüli szocialista országok illetékes szerveinek, s a válaszok alapján kialakítottuk a konferencia tematikáját.

A kapcsolatok új, intenzívebb formáját jelenti az a nemzetközi összehasonlító jellegű olvasásvizsgálat, amelyet a Szovjetunió (Moszkva és Tallinn), Bulgária és Lengyelország közreműködésével folytatunk.

Megállapodtunk a prágai Módszertani Kabinettel, hogy kiállítást cserélünk egymás könyvtárügyének kölcsönös bemutatására. Az előzetes megbeszéléseket lefolytattuk, s megkezdtük a kiállítás forgatókönyvének kidolgozását és az anyag gyűjtését.

Részt vettünk ez év decemberében Moszkvában a szocialista országok 5. nemzetközi könyvtárépítési és berendezési konferenciáján, amelynek napirendjére a nagy könyvtárak építési és gépesítési problémáit tűzték.

Folytattuk tevékenységünket az IFLA keretében is. Részt vettünk a könyvtárstatisztikai bizottság lausanne-i ülésén, ahol betérjesztettük a könyvtári feltáró munka statisztikai mérésére kidolgozott javaslatunkat. A grenoble-i közgyűlésen a közművelődési könyvtári szekcióban beszámoltunk a kisebb könyvtárak tájékoztató munkájához nyújtott központi segítség formáiról.

Az UNESCO által létrehozott nemzetközi, a könyvtári, dokumentációs és levéltári kutatásokat nyilvántartó rendszer (ISORID) számára megkezdjük a hazai kutatások bejelentését.

A magyar könyvtári és informatikai szakirodalom javát bő referátumokkal ismertető periodikus referáló lapunk (*Hungarian Library and Information Science Abstracts*) két száma jelent meg, 114 referátummal. A lapot több mint kétszáz címre küldjük, s egyre nagyobb érdeklődés nyilvánul meg iránta. A szerkesztési rutin kialakulása után lehetőség nyílt arra, hogy előkészítsük az orosz nyelvű változat kiadását. Az eddigi két évfolyam válogatott anyagából elkészítettük az orosz mutáció kéziratát.

Számos látogató keresett fel bennünket ebben az évben is. Számukra programot szerveztünk, tájékoztatást adtunk az őket érdeklő kérdésekről. Munkatársaink közül nyolcan szocialista országban, hárman más országokban vettek részt tanulmányúton, konferencián. Több országba küldtünk a magyar könyvtárügyre vonatkozó propagandaanyagot.

(Összeállította: Papp István)

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványai

a) Öndálló kiadványok

1. *Az alapfokú közművelődési könyvtárak szakfelügyelete.* (Módszertani segédanyag.) (Szerk. SZENTE Ferenc) Bp. 1973. OSZK-KMK. 45 p.
2. BATA Imre
A huszadik századi kéziratosság. (Egy előadás rövidebb vázlata.) Bp. 1973. OSZK-KMK. 14 p.
(Magyar Könyvtárosok Egyesülete. Előadások — viták I.)
3. BEREZKY László—HAVASSY Pál—SALLAI István
Az egri Megyei Könyvtár bővítésének tervezési programja. Bp. 1973. OSZK-KMK, 25, [5] p.
4. *Események — évfordulók 1974.*
(Összeáll.: PELEJTEI Tibor) Bp. 1973. NPI. 44 p.
5. FODOR András
Könyvtárosok véleménye az „Új Könyvek”-ről. Bp. 1973. OSZK-KMK. 25 p.
6. *Gyűjtőköri együttműködés kérdései.* (Szerk. KONDOR Imréné.) Bp. NPI.
 1. *Tanulmányok.* 1971. 60 p.
 2. *A külföldi helyzet. (Referátumok.)* 1972. 113 p.
7. HAVASSY Pál—SALLAI István
Békéscsabai Megyei Könyvtár új épületének tervezési programja. (A funkciórendszerre vonatkozó részt írta: KATSÁNYI Sándor.) Bp. 1973. OSZK-KMK. 31 p. 5 t.
8. HAVASSY Pál—SALLAI István—TOMBOR Tibor
Könyvtáreépítési tapasztalatok. Alapelvek — irányelvek. Bp. 1972. NPI. 126 p. illusztr.
9. KAMARÁS István—SZILÁGYI Dezsőné
Állományalakítás — izlésformálás. (Beszámoló egy kísérletről.) Bp. 1973. OSZK-KMK. 19 p.
10. KATSÁNYI Sándor—KÖNYVES-TÓTH Lilla
Fölfedezem a könyvtárat. Irodalomhasználati kézikönyv középiskolások számára. (Ill. KAJÁN Tibor.) Bp. NPI. 1973. 128, XII p.
11. *A magyar könyvtárak bibliográfiai tervei, 1973.* (Összeáll. PINTÉR Márta.) Bp. 1973. OSZK-KMK.
12. *Mezsdunarodnaja konferencija evropejszkih szocialiszticeszkih sztran po voproszam arhitekturi, oborudovanija i mehanizacii bibliotek,* 4. Budapest, 7—14 dekabrja 1970 g. [Materialü]. Bp. 1973. 247 p. Orosz és német nyelven.
13. *Országos könyvtáreépítési konferencia, 1972. szeptember 14.* Székesfehérvár. Bp. Székesfehérvár NPI, 1973. 78 p.

14. *Pedagógusképző főiskolai könyvtárak Angliában.* (Kivonat). Bp. 1973. OSZK-KMK. 36 p.
15. PROHÁZKA Boris
Racionalizálási lehetőségek a könyvtárügyben. Program komplexnej socialistickej racionalizacie jednotnej sustavy kniznic. Ford., tömörít.: FUTALA Tibor. Bp. 1973. OSZK-KMK. 29 p.
16. RÓZSA György
A tájékoztatás néhány eszközéről és módszeréről, különös tekintettel a társadalomtudományokra. Lapkiváogat-archívum, földrajzi katalógus. Bp. 1973. OSZK-KMK. 24 p.
17. SZÉKELY András
Zenei stílus — zenei forma II. Bp. 1973. OSZK-KMK. 71 p.
18. *Szemináriumok a szovjet és magyar könyvtárügy időszzerű kérdéseiről (1971–1972).* Szerk. GERŐ Gyula, FUTALA Tibor. Bp. 1973. NPI. 203 p.
19. TÁNCZOS Gábor
A pedagógusok és a szépirodalom. Kutatási beszámoló az MTA Szociológiai Intézete és a Könyvtártudományi és Módszertani Központ olvasásszociológiai kutatásairól. Bp. 1972. NPI. 78 p. Orosz és angol nyelvű összefoglalással.
20. *Településeink könyvtári ellátása 1972. A tanácsi és a szakszervezeti könyvtárak statisztikai adatai.* Bp. 1973. OSZK-KMK. 33 p.
21. *Tervezet a főiskolák (főiskolai jellegű intézmények) könyvtárainak távlati fejlesztéséhez.* Bp. 1973. OSZK-KMK. 61 p.

b) *Időszaki kiadványok*

1. *Eseménynaptár.* Bp. 1973. NPI. 1–4. szám.
2. *Hungarian Library and Information Science Abstracts.* Bp. 1973. OSZK-KMK. 1–2. szám.
3. *Könyvtár és Művelődés.* Bp. 1973. OSZK-KMK. 1–10. szám.
4. *Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom.* (Referálólap.) Bp. 1973. NPI. 1–4. szám.
5. *Könyvtári Figyelő.* Bp. 1973. NPI. 1–6. szám.
6. *A Magyar Könyvtári Szakirodalom Bibliográfiája.* Bp. 1973. OSZK-KMK. 1–4. szám.

Работа Центра Библиотековедения и методической работы в 1973 году

Самыми характерными чертами деятельности Центра являются те связи, которые в ходе работы сформировались с разными библиотеками и другими учреждениями. Этот стиль работы был и гарантией успешности.

Неизменились в 1973 году и основные направления деятельности сетей. Центр в интересах поддержки библиотечно-политического руководства составил предложения для подготовки нового библиотечного закона, принял участие в исследовании состояния народного образования, организованном Венгерской Социалистической Рабочей Партией, содействовал в разработке предложений в области развития библиотечного обслуживания рабочих, занимался вопросами связи общего образования и библиотек. Принимал активное участие в выполнении нового юридического правила в области инспекции по специальности. Подготовил для издания нормативы оснащённости массовых библиотек; в приложении издание содержит и нормативы ФИАБ. Публикацией статистических обзоров, списков и справочников, предоставил помощь для руководящей деятельности читателей библиотек.

Центр внутри круга проблем отдельных типов библиотек и читательских слоёв, дифференцированное внимание обращал на актуальные вопросы областных и местных библиотек. Подготовил проект норматив для библиотечной модели средних городов, проект норматив для библиотек высших учебных заведений. Для повышения квалификации библиотекарей церковных библиотек организовал годичный курс. В области библиотечного обслуживания молодежи, в первую очередь, занимался методическими вопросами

связи библиотек и школ. Для развития библиотечной оснащённости национальных меньшинств, с особым вниманием ускорил формирование базовых библиотек, решающих библиотечное обслуживание больших территорий.

Из задач, решаемых на отдельных областях библиотечной работы, достойные упоминания: участие в государственном читательском движении, годичный курс, организованный для повышения квалификации библиотекарей, занимающихся обслуживанием читателей, поддержка и согласование информационной работы библиотек, разработка информационной системы отдельных отраслей, исследование государственной системы междубиблиотечного абонемента, поддержка кооперации в области комплектования в библиотеках отдельных специальностей, разработка предложения на новый порядок распределения обязательных экземпляров, исследование комплектования в массовых библиотеках, методические вопросы описания произведений печати и составления алфавитного каталога, курс для повышения квалификации музыкальных библиотекарей, работы над справочником для исследователей краеведов, исследование проблем, связанных с организацией и механизацией библиотечной работы, составление перспективного плана по вопросам библиотечного строительства, программы планирования в отдельных библиотеках.

В рамках работы, связанной с подготовкой библиотекарей, Центр продолжал организацию специального курса для отделения общественных наук. Общее число слушателей было 280. Для подготовки вспомогательных рабочих сил библиотек, Центр подготовил предложения для их подготовки. Принимал участие в разработке учебных планов подготовки библиотекарей во высших учебных заведениях.

В области научно-исследовательской работы по библиотековедению увеличилась организационно-исследовательская роль Центра. На основании поступивших в Центр научных работ на объявленный уже раньше конкурс, составил три сборников. Основные направления научно-исследовательской работы следующие: исследование педагогических возможностей в работе библиотек, возможности развития литературного вкуса, структура чтения пользователей массовых библиотек, восприятие отдельных литературных произведений, связь исторических знаний и чтения исторических произведений, пользование специальной литературы у педагогов, исследование оснащённости в области педагогической литературы, методика исследования оснащённости специальной литературой.

Из услуг Центра на первом месте нужно упомянуть журнал *Új könyvek* (Новые книги), который является вспомогательным органом для библиотек в работе комплектования. Пропагандистическое издание *Eseménynaptár* (Календарь событий) Центр редактирует вместе со Столичной библиотекой Эрвина Сабо. Сдали в типографии, содержащий материал последних 15 лет литературного журнала *Nagyvilág* (Надьвилла) указатель, далее дискографию для музыкальных собраний. Систематически вышла из печати *Magyar Könyvtári Szakirodalom Bibliográfiája* (Библиография венгерской литературы по библиотековедению) и *Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom* (Реферативный журнал. Специальная литература по библиотековедению и документации) и журнал *Könyvtári Figyelő* (Кеньвтари Фидзеле).

Развились и международные связи Центра. Начал подготовку конференции специалистов по исследованию чтения социалистических стран; по инициативе Центра, начались сравнительные исследования по чтению в соответственных учреждениях Советского Союза, Болгарии и Польши. Центр принял участие на 5-ой международной конференции европейских социалистических стран по вопросам архитектуры, оборудования и механизации библиотек, организованной в Москве, содействовал в деятельности ФИАБ, в системе регистрации исследований (ISORID) ЮНЕСКО выполняет задачи национального центра, публиковал реферативный журнал на английском языке *Hungarian Library and Information Science Abstracts* содержащий выборочно рефераты важнейшей венгерской литературы по библиотековедению и научной информации.

The work of the Centre for Library Science and Methodology in 1973

The main characteristics in the Centre's activity were those relations which developed in the course of work with various libraries and other institutions. This working method was the assurance of its efficiency, too.

The principal trends did not change even in 1973.

To support the guidance *in respect of library policy* the Centre elaborated studies for the preparation of the new library law, participated in the investigation organized by the Hungarian Socialist Workers' Party and dealing with the state of adult education, cooperated in the elaboration of proposals aiming at the development of workers' library supply, dealt with the relationship between schools and libraries. The Centre actively cooperated in the enforcement of the new supervisory statutory provision. It prepared the standards of public library service for publication; the supplement of this publication includes the IFLA standards, too. The Centre assisted the guiding activity of library maintainers by publishing statistical compilations, directories and information.

Within the problems concerning some *library types and readers' strata* particular attention was paid to timely problems of county and city libraries. The elaboration of library models for middle-sized cities started. The draft dealing with the standards of college libraries was prepared. A one-year extension course was organized for librarians working in church libraries. In respect of young people's library supply the Centre dealt, first of all, with methodological problems of their connection with schools. To further library supply for national minorities the establishment of deposit libraries supplying larger areas were mainly urged on.

Among the executed tasks *in some fields of library work* the following should be mentioned: participation in the national readers' movement; one-year extension course for librarians working in readers' service; support and co-ordination of information work; elaboration of information systems in some subject fields; investigation of the national system of interlibrary loan; support of cooperation in subject fields; proposal prepared for a new order concerning the distribution of deposit copies; investigation of acquisition in public libraries; solving of methodological problems in respect of cataloguing and alphabetical catalogues; extension course for music librarians; preparing of a guide for local history researches; study of the problems in the fields of work organization and mechanization; preparation of national long-range plan for library buildings; planning programs for some library buildings.

Within the scope of *librarians' training* the Centre runned the social science section of librarians' training course with altogether 280 students. Proposal was elaborated for the training of library assistants and in the preparation of curricula for college librarians' training.

In the field of *library science research* the organizing role of the Centre increased. The studies received for the earlier invited competition were compiled in three collected volumes. The principle research trends are as follows: library pedagogy; literary taste open to improvement; structure of reading in public libraries; reception of some literary works connection between historical knowledge and historical reading; use of professional literature by pedagogues; pedagogical literature supply; methodology for the investigation of professional literature provision.

Among the Centre's *services* the first to be mentioned is the advisory journal for acquisition called *Új Könyvek* (New Books). The brochure entitled *Esemény-naptár* (Calendar of Events) is edited in common with the Szabó Ervin Municipal Library. The 15 years index of the world literature journal *Nagyvilág* (Great World) as well as the discography prepared for music collections went to press. The *Magyar Könyvtári Szakirodalom Bibliográfiája* (Hungarian Library Literature), the abstracting journal *Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom* (Library and Documentation Literature) as well as *Könyvtári Figyelő* (Library Review) were published regularly.

International relations of the Centre developed, too. The preparation of the socialist countries' conference for reading research started; an international comparative reading survey was initiated at the competent institutions of the Soviet Union, Bulgaria and Poland; the Centre participated on the 5th Library Building Conference of socialist countries in Moscow; cooperated in IFLA work; in ISORID, sponsored by UNESCO, the task of a national centre is provided by the Centre; an English abstracting journal, covering the best of Hungarian library literature, the *Hungarian Library and Information Science Abstracts* has been published.